

EĞİTİM FAKÜLTELERİNDE YENİDEN YAPILANDIRMA SÜRECİNE İLİŞKİN ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER

Yrd.Doç.Dr. Alaattin KIZILÇAOĐLU*

ÖZET

Bu çalışmada, 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının durumu eleőtirisel açıdan değerlendirilecektir. Yeniden yapılandırma ile öğretmen yetiştiren lisans ve lisansüstü programlarda ortaya çıkan önemli sorunlar ve öğretmen yetiştirme konusundaki çağdaş gelişmeler ve yönelimlerin ortaya çıkardığı temel ihtiyaçlar, bu programların yeniden geliştirilmesinin gerekli olduğunu göstermektedir. Programların yeniden geliştirilmesinde üzerinde durulması gereken başlıca hususlar şunlardır: Periyodik olarak program revizyonlarının yapılması, tezsiz yüksek lisans uygulamasının yeniden düzenlenmesi, ders programlarının ve ders içeriklerinin güncellenmesi, programlardaki ders içeriklerinin yeni müfredata uygun hale getirilmesi, yan alan uygulamasının kaldırılması, okul uygulamalarının niteliğinin artırılması, ilgili kurumlar arası işbirliğinin artırılması, öğretmen yetiőtirmede daha kapsamlı uygulamalı eğitime yer verilmesi ve akreditasyon sürecinin devam ettirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Fakültesi, Öğretmen Yetiştirme

* Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Anabilim Dalı

CRITICS AND SUGGESTION ON REDEVELOPMENT PROCESSES OF COLLEGES OF EDUCATION

ABSTRACT

This paper evaluates the teacher preparation programs colleges of the education, which has been carried out since 1998-1999 in a critical view. Since then, so many problems have come up related with undergraduates and masters programs about teacher preparation. Thus, new solutions need to be created in order to eliminate these problems. In order to redevelop and solve the problem in the program these issues needs to be stressed; revising of programs periodically redevelopment of masters programs without thesis updating the curricula and subjects. Course context and curricula need bring up to the level of new state curriculum programs, leaving side branches, increase the quality of school training programs, increase cooperation between universities and middle and high schools in order to increase the level of future teachers, giving applied high quality education, and finally continuing to receive accreditation.

Key Words: Colleges of Education, Teacher Preparation

GİRİŞ

1982 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile öğretmen yetiştirme üniversitelere bırakılmıştır. 1989'da tüm öğretmen yetiştiren programlar 4 yıl olmuştur. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 1996 yılı başında Türkiye'nin gereksinim duyduğu öğretmenleri yetiştirmek üzere eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarını başlatmış ve buna göre fakültelerdeki lisans ve lisansüstü düzeylerde yürütülen programlarda birtakım değişiklikler yapılmıştır¹.

Eğitim fakültelerinde yapılan bu düzenleme ile öncelikle 16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla yürürlüğe giren ve 1997-1998 öğretim yılında

¹ YÖK, (1998), T.C. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara.

uygulanmaya başlanan 8 yıllık zorunlu ilköğretim düzeyindeki sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır. Bunun yanında ortaöğretim öğretmenliğinin lisansüstü düzeye kaydırılması ve gerek lisans ve gerekse lisansüstü düzeydeki öğretmen yetiştirme programlarında yer alan derslerin yeniden düzenlenmesi ile daha nitelikli öğretmen yetiştirme yönünde adımlar atılmıştır. Yeni düzenlemeye göre oluşturulan lisans ve lisansüstü düzeydeki programlar 1998-99 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Yeni düzenleme ile öğretmen yetiştiren programlarda yer alan dersler ve içerikleri yeniden belirlenmiştir .

Yeniden yapılandırma ile eğitim fakültelerinde ilköğretimin II. kademesine öğretmen yetiştiren bölüm ve programlar açılmış, ortaöğretim alan öğrencilerinin öğretmenlik formasyonu ve alan bilgisi yönünden daha donanımlı hale gelmeleri için "Tezsiz Yüksek Lisans" programları başlatılmış, uygulama okulları ve Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili ilişkiler artırılmış, öğretmenlik formasyonu dersleri yeniden düzenlenmiş ve eğitim fakültelerinde akreditasyon çalışmaları başlatılmıştır. Tüm bu girişimlerin temel amacı ülkenin ihtiyaçlarına cevap verecek daha nitelikli öğretmenler yetiştirmektir³.

Yeniden yapılandırma sürecinde aradan geçen 7 yıllık süreçteki uygulamalar dikkate alınarak toplumsal ve teknolojik değişme ve yenileşmeye uyum gösterecek düzenlemelere gereksinim bulunmaktadır. Bu çalışmada Yükseköğretim Kurulu tarafından 1997 yılı sonunda hazırlanan ve 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının durumu eleştirel açıdan değerlendirilecektir. Yeniden yapılandırmanın doğurduğu bazı temel sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin öneriler üzerinde durulacaktır.

² YÖK, Ön.ver.

³ Meral Aksu, (2005), Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bildiri Özetleri Kitabı, 22-23-24 Eylül 2005, Ankara

YENİDEN YAPILANDIRMA SÜRECİNE İLİŞKİN ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER

Yeniden yapılandırma ile öğretmen yetiştiren lisans ve lisansüstü programlarda ortaya çıkan önemli sorunlar ve öğretmen yetiştirme konusundaki çağdaş gelişmeler ve yönelimlerin ortaya çıkardığı temel ihtiyaçlar, bu programların yeniden geliştirilmesinin gerekli olduğunu göstermektedir.

Yeniden yapılandırma sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı ile yeterli düzeyde işbirliğinin yapıldığı ve bu şekilde eğitim fakültelerinde yürütülen çeşitli geliştirme etkinliklerinin gerçekçi ve ihtiyaca dönük olarak gerçekleştirildiği söylenemez. Milli Eğitim Bakanlığı-Yükseköğretim Kurulu işbirliği ile kontenjanlar yeniden gözden geçirilmeli ve geleceğe yönelik projeksiyonlar istihdam sorunu yaşanmayacak şekilde belirlenmelidir.

Programlar; belli aralıklarla güncellenmeli, çağın gereklerine uygun bir biçimde değiştirilmelidir. Planlı bir şekilde geleceğe dönük bir tarih belirlenerek, periyodik olarak program revizyonları yapılmalıdır.

Eğitim fakültelerinin programlarında yapılan yeni düzenleme sonucunda ortaya çıkan bazı yeni programlar ve uygulamalar da, öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesine önemli bir gerekçe oluşturmuştur. Örneğin, yeni düzenlemede yer alan İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı yeni bir program olduğu için 4 yıllık bir lisans programının geliştirilmesi gerekli olmuştur. Yeni düzenleme ile öngörülen ve ortaöğretim branş öğretmeni yetiştirmeyi amaçlayan tezsiz yüksek lisans programları da yeni bir uygulama olduğu için, buna göre 3 dönemlik bir program geliştirme

ihtiyacı ortaya çıkmıştır⁴. Eğitim fakültelerinde 1998'den günümüze uygulanan yeni süreçte 3,54-1,5 ve 4+1,5 uygulamaları sürekli olarak tartışılmıştır. Tezsiz yüksek lisans programı için öngörülen dersler lisans dersleridir (Derslerin adları ve içerikleri tamamen aynıdır). Bunlarla yüksek lisans diploması, bilim uzmanı diploması verilemez⁵. Tezsiz yüksek lisans programları Türkiye koşullarına, gerçeklerine uymamaktadır. Lisans programlarının çoğu 4 yıl iken 5 yıllık öğrenim süresi öğrenci ve ailelerine külfet olmaktadır. 8 yarıyıllık lisans programları 7 yarıyla indirilmiştir. 3,5 yıllık öğrenimde bazı dersler eksik kalmaktadır. Öğrenci ne lisans ne de yüksek lisans öğrenimini yeterince alamamaktadır. 3,5 yıldan sonra 1,5 yıllık dönemde öğretmen adayı alandan uzaklaşmakta ve boşluğa düşmektedir. Aslında öğrencilerin tezsiz yüksek lisansta aldığı dersler eskiden 4 yılın içerisinde yer alıyordu. Eğitim dersleri alınarak 1,5 yıllık eğitimin içerisine kaydırılmıştır. Kabaca 20 krediler 25-26 yapıp, 1,5 yıl uygulaması kaldırılabilir.

Yeni ilk ve ortaöğretim müfredatı gözden geçirilerek bundan sonraki program geliştirme çalışmalarında, ilgili öğrenci grubunun eğitim ve öğrenme ihtiyaçları dikkate alınmalı ve buna göre geliştirilen programlarla ilgili okul düzeyindeki ders programları ve eğitim-öğretim süreci arasında paralellik kurulmaya çalışılmalıdır. Programlardaki bu paralellik boyutunu desteklemek amacıyla gerek okullardaki ders programlarını ve kitaplarını gerekse bunların çeşitli yönleriyle incelenmesi ve uygulanmasını içeren derslere ve uygulamalara yer verilmelidir⁶. Yükseköğretim Kurumu tarafından belirlenen programlar çerçevesinde Türkiye'nin her yerinde öğretmen adaylarının standart dersler almasının yararlı olduğu düşünülebilir. Ancak standart programları elden geçirecek geniş katılımlı komisyonlar

⁴ YÖK, Ön.ver.

⁵Nizamettin Koç, (2005), Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bildiri Özetleri Kitabı, 22-23-24 Eylül 2005, Ankara

⁶ YÖK, Ön.ver,

kurulmalıdır. Dersler ve içerikleri değiştirilmelidir. Yeni müfredata uygun olarak derslerin güncellenmesi gerekmektedir. Müfredat değişikliği eğitim fakültelerindeki programların içeriğine yansımalıdır. Yeni müfredatın içeriği göz önüne alınarak programlarda yer alan derslerin içeriği ve ilgili okul düzeyindeki öğretim alanının içeriği arasındaki tutarsızlıklar giderilmelidir.

Yeni programların bir kısmında yan alan uygulamasına yer verilmiştir. Örneğin, İlköğretim II. kademeğe öğretmen yetiştirecek olan Türkçe Öğretmenliği için Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği için Türkçe, Fen Bilgisi Öğretmenliği için Matematik ve Matematik Öğretmenliği için Fen Bilgisi yan alan olarak belirlenmiştir. Yan alan uygulamasına göre, öğretmen adaylarının kendi ana branşları yanında ek bir branşta yetişmeleri öngörülmektedir. Bu şekilde, ihtiyaç duyulduğunda bir öğretmen iki ayrı branş derslerini öğretebilecektir. Özellikle kırsal kesimdeki ilköğretim kurumlarının II. kademesinde bu ihtiyaç Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açık olarak belirlenmiştir. Bu nedenle öğretmen açığının giderilmesinde önemli bir önlem olarak düşünülen yan alan uygulamasının başarılı olması eğitim sistemimiz açısından büyük önem taşımaktadır⁷. Ancak bu uygulama yan alanı olan öğretmenlik programlarında alan derslerinin yetersiz kalmasına neden olmuştur. Çağdaş anlamda öğretmen adayları yetiştirilmek isteniyorsa yan alan uygulamasına son verilmeli, böylece programlarda alana yönelme sağlanmalıdır. Programlarda alan ve alan eğitimi derslerinin ağırlığı artırılmalıdır. Şayet bu öneri gerçekleştirilmeyecekse mevcut programlardaki toplam ders kredileri programlara alan dersleri eklenerek artırılabilir.

Yeni programlarda seçmeli derslere yer verilmiş ve öğretmen adaylarının kendi ilgi, ihtiyaçları ve becerileri doğrultusunda asıl alanları dışındaki dersleri alabilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde öğretmen adaylarının sınırlı da olsa kendilerinin belirleyeceği bir yada birkaç alanda

⁷ YÖK, Ö.n.ver.

bilgi ve beceri sahibi olmasının yararlı olacağı düşünülmüştür⁸. Ancak seçmeli derslerin belirlenmesinde öğrenci ihtiyaçları yerine öğretim elemanlarının eğilimleri ve tercihleri ölçüt olmuştur.

Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması konusunda eğitim fakültesi öğretim elemanları yeterince eğitilememiştir. Maliye Bakanlığı altı öğretmen adayından daha az olan gruplara ödeme yapmadığından dolayı, uygulama okullarına öğretmen başına altı öğrenci gönderilmesi okul uygulamalarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesine engel olmaktadır. Gerçek manada okullarda uygulama yapılabilmesi için söz konusu sayının mutlaka düşürülmesi gerekmektedir. Öğretmenlik uygulaması, öğretmen yetiştirme sürecinin önemli bir aşamasıdır. Üniversitelerin uygun gördüğü uygulama süresi Hollanda'da 840 saattir. Bunun 250 saati bir okulda, en az 120 saati ise öğrencinin sınıfını kendisinin idare etmesi şeklinde olmaktadır⁹. Ülkemizde ise öğretmenlik uygulaması, okul deneyimi I ve II'nin uygulama süresi kabaca 200 saattir. Bu süre gelişmiş ülkelerin öğretmen yetiştirme uygulamalarına bakıldığında sınırlı kalmaktadır.

Yeniden yapılandırma süreci ile yenilenen ders programlarında zaman zaman dersler arasında aşamalı ve birbirini tamamlayıcı mantıksal ilişki kurulamamıştır. Örneğin, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında Türkiye beşeri coğrafyası dersinin Türkiye fiziki coğrafyası dersinden önce okutulması ciddi bir yanılıdır. Bazı dersler iki ders halinde yeniden düzenlenmelidir. Öğretimde planlama ve değerlendirme yerine ölçme değerlendirme, öğretim ilke ve yöntemleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi I-II yerine ayrı ayrı hayat bilgisi öğretimi ve sosyal bilgiler öğretimi dersleri konmalıdır¹⁰. Formasyon dersleri yeniden düzenlenmelidir.

⁸ YÖK, Ön.ver.

⁹Adil Türkoğlu, (2005), Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bildiri özetleri Kitabı, 22-23-24 Eylül 2005, Ankara

¹⁰ Koç, Ön. ver.

Yeni müfredatla ölçme anlayışı değişmektedir. Bu yüzden eğitim fakültelerindeki programlarında buna uygun biçimde değiştirilmesi zorunludur.

Yeniden yapılandırma sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı-Yükseköğretim Kurulu ve Fen Edebiyat-Eğitim Fakültesi işbirliği yeterince sağlanamamıştır.

Okul uygulamalarını istenilen düzeyde yürütülmesi maksadıyla eğitim fakültelerinin bünyesinde bir öğretmen okulu açılabilir.

Yeniden yapılandırma sürecinde bölüm biçimindeki örgütlenme bozulmuştur. Anabilim dalına dönüş bir takım sıkıntılara yol açmıştır. Bölümler anabilim dallarına dönüştürülerek küçültülmüştür. Bölümden anabilim dallarına geçiş özellikle yazışma sıkıntılarının doğmasına yol açmıştır

Yeniden yapılandırma sürecinin en olumlu yönü alan eğitimi çalışmalarında ciddi bir artış olmasıdır.

Öğretmen yetiştirme eğitiminde daha kapsamlı uygulamalı eğitime yer verilmelidir. Özellikle derslerin uygulama kısımları yeterince uygulama boyutunda yürütülememiştir.

Öğretmen yetiştirmekten sorumlu eğitim fakültelerinin bazılarında akademik personelin yetersiz olduğu bilinmektedir. Eğitim fakültelerinin bir kısmında bazı programlar sadece 3-4 öğretim elemanı ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu öğretim elemanları haftada 40 saat derse girerek geleceğin öğretmenlerini yetiştirmektedirler.

Eğitim fakültelerinde 1998 yılından itibaren Yükseköğretim Kurumu tarafından akreditasyon uygulaması başlatılmıştır. Akreditasyon süreci durdurulmamalı, yürütülmelidir.

KAYNAKLAR

- Aksu, Meral. (2005), Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bildiri Özetleri Kitabı, 22-23-24 Eylül 2005, Ankara
- Koç, Nizamettin. (2005), Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bildiri Özetleri Kitabı, 22-23-24 Eylül 2005, Ankara
- Türkoglu, Adil. (2005), Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bildiri Özetleri Kitabı, 22-23-24 Eylül 2005, Ankara
- YÖK. (1998), T.C. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara.